

Vyjádření k podání k Etické komisi Tomáš Opatrný, 3. března 2020

Pokusím se reagovat na jednotlivá konkrétní obvinění. Kromě dvou dodaných textů jsem některé dodatečné informace získal na setkání se signatáři 7. ledna 2020. Toto setkání proběhlo na základě podnětu pana rektora, který vyjádřil přání, abychom se dohodli. Setkání proběhlo pod patronací předsedy AS UP doc. Langer a z 18 signatářů se na něj dostavili čtyři (dr. Jančík, dr. Kment, dr. Filip a Mgr. Belza) plus doc. Berka, který přišel zastupovat dr. Malinu, kterému se narodilo dítě. O průběhu schůzky jsem obratem informoval pana rektora (viz mail v příloze).

- Je citován můj text, v němž reaguji na blog pana rektora, který staví určitý narativ ohledně odchodu doc. Tučka z UP, přičemž následně autoři podání uvádějí: „*Kolega zodpovědný za zveřejněné grafy své pochybení nikdy nepopíral a svoji chybu okamžitě napravil, i tak ho kauza stála zdraví a UP přišla o jednoho z nejnadanějších fyziků v ČR. Prof. Opatrný jej navzdory tomu, na základě vlastní spekulace a bez jakýchkoliv důkazů na veřejnosti staví do role „ovladatelné loutky“ a jeho kolegům pak přisuzuje podvodné chování. Toto jednání považujeme za nečestné a v přímém rozporu s bodem 1, část I Etického kodexu.*“ Stejný text je dále rozebírán i v doplnění podání.

Odpověď:

Kolegové zde polemizují s interpretací mého textu, kterou si sami vytvořili, a používají k tomu termíny, které já sám jsem v textu nepoužil. Sami přitom předkládají tvrzení, pro které nemají důkaz: „...*i tak ho kauza stála zdraví*“. Považuji za nevhodné předkládat jako fakta své domněnky o kauzalitách zdravotního stavu bývalého kolegy - nikdo nepředložil zdravotní dokumentaci dokládající souvislost mezi zdravotním stavem dotyčného a případem článku v Nature Communications. Za nevhodné též považuji, že narativ, který v určité komunitě vznikl, zcela nekriticky přebírá i pan rektor, aniž by dotyčného trochu více znal. Já osobně znám doc. Tučka cca 15 let, setkávali jsme se např. v roli porotců na Turnaji mladých fyziků, naposledy jsme spolu strávili dva intenzivní dny na jaře loňského roku v Opavě. Aniž bych si troufal s jistotou tvrdit, co se tehdy přesně stalo, domnívám se, že na základě faktů, které jsou kolem této věci známé, se dá vytvořit narativů více a čtenáři by měli přemýšlet i o více možnostech.

- Autoři podání píší: „*ačkoliv v tomtéž článku autor sám tvrdí, že „neměla by být práce senátu - kontrolovat jak kdo zachází s daty a suplovat roli jiných univerzitních orgánů,*“ do této role se opakovaně staví...“

Odpověď:

Za svým tvrzením si stojím a také se domnívám, že jsem si nikdy nečinil nárok na roli jiných univerzitních orgánů. Na senátu jsem reagoval zejména na to, že dr. Navařík tam prezentoval vývody, které považuji za chybné, a poté se v textu dovolával senátu ve větě, kterou považuji za velmi zavádějící (<https://www.zurnal.upol.cz/nc/reflexe/zprava-int/clanek/vyjadreni-spoluautoru-a-kolegu-z-rcptm-ve-veci-korektury-k-clanku-tucek-et-al-air-stable-superpara/>): „*Analýza, kterou prezentoval Dr. Navařík na zasedání Akademického senátu PŘF UP dne 18. 9., prokázala, že vzorek obsahuje stále dvě klíčové komponenty - singletovou odpovídající superparamagnetickému železu a dubletovou odpovídající ochranné Fe-O frakci s téměř identickými hyperjemnými parametry a poměrem obou frakcí stejně jako v článku Tuček et al. Nat. Comm. 2016.*“ Jak se později ukázalo (mé vlastní výpočty a poté i nezávisle provedené výpočty externích odborníků, mj. dr. Kamana z FZÚ či dr. Klencsára z Budapešti), hyperjemné parametry i poměry frakcí jsou ve skutečnosti odlišné. Ukázalo se, že dr. Navařík a jeho kolegové zaměnili předpoklad za dokazované tvrzení: ve skutečnosti zafixovali parametry tak,

aby jim vyšlo to, co chtěli „prokázat“. Na tuto skutečnost jsem senátory upozornil na dalším zasedání AS PŘF, protože nepovažuji za vhodné, aby byli senátoři takto uváděni v omyl. Kromě této věci jsem se ve svých diskusích o článku [Nat. Comm. 2016] nijak na senát ani na svou funkci v něm neodvolával, na program senátu jsem tuto věc nezařazoval a v diskusích, které jsem o této problematice vedl, jsem vystupoval čistě za sebe.

- Autoři podání píší: „*následoval mimo jiné vytrvalý tlak prof. Opatrného, který odborné argumenty zpochybňoval a Dr. Navaříka dokonce ve veřejném prostoru a hromadných korespondencích spojoval s nečestným a podvodným jednáním. Neustálé vyžadování odpovědí na jím uložené úkoly, a to i během víkendu, podsouvání nekalých pohnutek a podobně dohnaly kolegu Navaříka do stavu, kdy musel vyhledat odbornou pomoc.*“

Odpověď:

Odborné argumenty kolegy Navaříka jsem skutečně zpochybňoval. O nějakém „spojování s nečestným a podvodným jednáním“ či „podsouvání nekalých pohnutek“ nevím, autoři zde nejsou konkrétní. Žádné „úkoly“ jsem kolegovi Navaříkovi neukládal - nemám k tomu žádnou pravomoc. To, že jsem v diskusích (e-mailem, na facebooku či na UPReflexi) komunikoval o víkendu, je dáno spíš tím, že v pracovní době jsem na to čas většinou neměl. Nikdo kolegu Navaříka nenutil mi odpovídat o víkendu; telefonem jsem ho neobtěžoval. Pokud kolega Navařík musel vyhledat odbornou pomoc, když mu došly argumenty, na tom snad není nic špatného - já také často chodím za odborníky pro radu ve věcech, kterým jiní rozumí lépe.

- Autoři podání píší: „*dle našeho názoru nese chování prof. Opatrného dokonce prvky bossingu a stalkingu...*“. Nebylo mi jasné, jak se mohu dopouštět bossingu, když nemám žádné podřízené. Zeptal jsem se na to na setkání se signatáři podání. Odpověděli mi, že Dr. Navařík pokládal předsedu fakultního senátu za svého nadřízeného.

Odpověď:

Toto považuji za absurdní - kolega Navařík byl dříve sám členem fakultního senátu, nyní je radním v Přerově a povědomí o tom, kdo je a kdo není jeho nadřízený, by snad jakožto dospělý zaměstnanec a zkušený politik mohl mít. Také jsem se zeptal, čím jsem se měl dopustit stalkingu. Odpověděli mi, že svou komunikací na UP Reflexi. Domnívám se, že slovo „stalking“ znamená něco jiného.

- V doplnění podání autoři citují Etický kodex, část III.3 s tím, že jsem ve svých rozborech neuvažoval kombinaci filtračních metod.

Odpověď:

Ve skutečnosti jsem uvažoval i kombinace, např. ve svém textu zaměřeném na filtraci (<https://www.dzurnal.cz/index.php/2019/12/19/filtrace-dat-a-obrazky-v-nature-communications/>) jsem explicitně uvedl „*Podobné výsledky lze získat i při použití filtrovacích metod využitých v systému MossWinn [3] -tedy např. gaussovským filtrem, filtrací Fermi-Diracovou funkcí, lineární funkcí, atd.*“. Všechny tyto metody ale pracují na podobném principu - na data se aplikuje Fourierova transformace a odstraňují či redukují se komponenty s relativně nejvyšším zastoupením šumu. Mé vývody tak lze snadno aplikovat i na ně, aniž by bylo nutno každou z těchto metod rozebírat se stejnou podrobností, jako jsem učinil u metod ze článku [Procházka et al. 2010]. Autoři [Nat. Comm. 2016] navíc nebyli dosud schopni popsat filtrační postup, který použili ve svém článku; pokud by tak bývali učinili, provedl bych samozřejmě své výpočty právě na těchto použitých postupech.

- Autoři podání citují Etický kodex část III.4 a uvádějí: „*Na základě simulované analýzy průběžných spekter bez filtrace jsou vyvozovány závěry pro překryvy dodaných průběžných spekter s filtrací, aniž by byl vliv filtrace na překryvy uvažován. Takový postup je neobjektivní a poškozují kolegy ve veřejném prostoru. Text svými závěry explicitně sděluje, že kolegové jsou manipulátoři, aniž by to de facto prokázal.*“

Odpověď:

Pokud vím, nikde jsem explicitně nenapsal, že „*kolegové jsou manipulátoři*“. Ve svém textu jsem provedl výpočty s využitím dostupné informace. Dále jsem předpokládal, že když filtrace sníží hladinu šumu, bude toto snížení ve stejném poměru pro podobné datové množiny - bylo by totiž velmi podezřelé, kdyby u dvou velmi podobných měření stejný filtr odstraňoval šum u jedné z nich výrazně více než u druhé (ve svém textu doslova píšu: „*Tento poměr by měl zůstat zachován i když provedeme filtraci - a měl by tedy být rozeznatelný i v příslušných obrázcích.*“). Krom toho kdokoliv z autorského týmu měl možnost předložit principy použitého filtrování a pak bych mohl provést výpočet s ním - použitý filtr však stále zůstává záhadou a nikdo dodnes neví, jaký pozoruhodný filtr byl ve článku použit. Výsledné výpočty pak skutečně vedou k závěru, že jedna datová množina vznikla z druhé prostým posunutím a nikoliv dodatečným měřením, které by nutně vedlo k dodatečnému šumu zjistitelnému i po filtraci.

- Autoři podání citují Etický kodex, část III.17 s tím, že jsem měl publikovat „*řadu posudků*“, „*aniž by zmínil svůj střet zájmů plynoucí z jeho osobní známosti zúčastněných a předsudků, které k nim chová*“.

Odpověď:

Své diskusní příspěvky jsem nepsal jako „*posudky*“, které se zpravidla vypracovávají na zakázku či žádost někoho jiného, a také se zde necítím být v žádném střetu zájmů, ani nechovám žádné předsudky ke komukoliv ze zúčastněných.

- Autoři podání citují Etický kodex, část I.1 a I.2 a píší: „*Vzhledem k neobjektivním analýzám produkovaným prof. Opatrným (...) je tato část manipulativní a poškozují kolegy ve veřejném prostoru a navíc vede ke špatnému příkladu působení na studenty zdánlivou objektivitou. Text navíc explicitně sděluje, že kolegové falšují data, aniž by to bylo prokázáno nezávislou stranou.*“

Odpověď:

Pokud vím, nikde jsem explicitně nesděloval, že „*kolegové falšují data*“. Není mi známo, čím by měly být mé texty „*manipulativní*“: snažím se naopak dát každému dostatek informací, aby si kdokoliv mohl mé výpočty ověřit nezávisle, udělat si na ně vlastní názor a případně mi v nich najít chybu.

- Autoři podání citují Etický kodex, část I.3 a dále citují z mailu Dr. Navařika adresovaného mně, a poté píší: „*I přes opakované osobní výzvy se nijak nezabývá chováním pana děkana ve vztahu k jeho vlastním zaměstnancům, kteří jej považují za diskriminační a poškozující nejen jména jejich, ale i celé UP i přes kontrolní funkci předsedy AS PŘF UP, kterou zastává. Domníváme se, že se v tomto pan profesor zcela nekriticky staví jednoznačně na stranu pana děkana.*“

Odpověď:

Vůbec mi není jasné, jak autoři dospěli k závěru, že se nijak nezabývám chováním pana děkana. S děkanem PŘF normálně komunikuji a svou zpětnou vazbu mu dávám průběžně. Nerozumím, jak má být za důkaz o mém chování coby předsedy AS považován e-mail psaný někým jiným. Co se týče možnosti kritiky děkana na senátu, kolegovi Navaříkovi jsem k tomu nabízel příležitost s tím, že (podobně jako u kohokoliv jiného, kdo se na mě obrátí s žádostí zabývat se

jeho věcí na senátu) mi má poslat své podklady a já jeho podnět zařadím na program AS PŘF (viz mé maily z 15.11. a 17.11.2019, příloha). Kolega Navařík na to nereagoval.

- Autoři podání citují Etický kodex, část I.6., a dále citují z mého textu („Do článku se však uvedla hodnota výrazně vyšší. Snad aby nebylo nutno odpovídat na zvědavé otázky recenzentů...“) a píše: „Tato část je manipulativní a spekulativní, a bez důkazů poškozuje kolegy ve veřejném prostoru. Přímo ve článku je uvedeno a citováno, že čisté spektrum bylo zbaveno šumu...“.

Odpověď:

To, že jde o mou spekulaci, nijak netajím - větu jsem uvedl slovem „snad“, protože opravdu nemohu znát pravý důvod, proč autoři ve článku publikují výsledek udávající čtyřnásobný efekt oproti tomu, jaký efekt skutečně naměřili. Šum je opravdu podezřele nízký; to, že je matematicky nemožné něco takového získat z reálných dat, jsem ukázal v jiném textu a autoři nebyli dodnes schopni takovouto redukci šumu zreprodukovat. Pokud bych byl recenzentem článku a něčeho takového si všiml, určitě bych s tím autorům dělal problémy. To, že si recenzenti různých podezřelých indicií nevšimli, je nejspíše dáno interdisciplinarností daného článku: je tam zahrnuta problematika z chemie, fyziky i biologie - sám bych tam byl schopen kvalifikovaně posoudit jen malou část výsledků.

Nerozumím ale, v čem by můj text měl být „manipulativní“.

- Autoři podání citují Etický kodex, část I. 8. a zmiňují, že jsem pátral po SW použitým k filtraci šumu s tím, že se mi jej nepodařilo získat od několika dotázaných spoluautorů článku [Procházka et al. 2011]. Autoři podání poté píše: „Za diskriminační chování považujeme fakt, že když je na jedné straně za chybu považována absence primárních dat u autorů jedné práce, že není stejně posuzována absence výstupu (SW) u autorů práce jiné.“

Odpověď:

Autoři podání tu srovnávají dvě zcela odlišné věci. Uchovávání primárních dat k publikacím patří k základním pravidlům správné vědecké práce, je mj. zakotveno v našem Etickém kodexu, v pravidlech časopisu a zmiňuje se ve vlastním článku [Nat. Comm. 2016] („Data availability . The data that support the findings of this study are available from the corresponding author upon request.“). Na druhé straně článek [Procházka et al., 2011] pouze popisuje určitý filtrační algoritmus a nikde neinzeruje, že je u autorů k dispozici nějaký na něm založený SW. Pokud je mi známo, Roman Procházka vyvinul filtrační SW v rámci své bakalářské práce a demonstroval jej při obhajobě. Po jeho odchodu z UP zde jeho verze SW uchovávána nejspíš nebyla. Podle některých kolegů si pak svou vlastní verzi obdobného SW vytvořil J. Tuček (spoluautor článku [Procházka et al. 2011]). Po tomto SW jsem pátral ze zvědavosti, abych se dozvěděl, jak ve skutečnosti filtrace probíhala. To, že nikdo z oslovených spoluautorů tento SW nemá, jsem vzal na vědomí, aniž bych z toho cokoli vyvozoval. Podle mého názoru na článku [Procházka et al. 2011] není nic problematického (nepočítám-li pár překlepů a některé neobratnosti v textu). Svůj přístup zde v žádném případě nepovažuji za „diskriminační“.

- Autoři podání citují Etický kodex, část I.6., a dále zmiňují jako příklad průběh vědecké rady PŘF UP 11. 12. 2019: „Při projednávání případu na půdě VR PŘF UP prof. Opatrný bez účasti autorů prezentoval v rámci diskuse jejich vlastní data z kontrolních měření provedených na dochovaném vzorku. Před touto prezentací i svým vlastním hlasováním o vyloučení veřejnosti z jednání VR PŘF autorům měření zakázal, aby se ke svým výsledkům mohli sami vyjádřit, obhájit je, nebo se vůbec zúčastnit diskuse.“

Odpověď:

Průběh VR je zachycen v zápise (https://files.upol.cz/sites%2Fpub%2FpubDAO%2FZapis%20VR_11.12.2019.pdf) a ve vyjádření prof. Fiuráška (https://www.prf.upol.cz/fileadmin/userdata/PrF/Akademicky_senat/Fiurasek_vyjadreni_pro_AS_UP.pdf). Na zasedání VR byli pozváni všichni autoři článku [Nat. Comm. 2016], kteří tak dostali možnost se diskuse zúčastnit. To, že toho nikdo z nich nevyužil (včetně korespondenčního autora prof. Zbořila, který z jednání odešel), považuji za jejich problém. Nevím, zda hlasování na vědecké radě v souladu s jejím jednacím řádem má být považováno za etický prohřešek, ale pro vyloučení veřejnosti z daného bodu jsem viděl dobrý důvod: zajištění důstojného projednávání. Po zkušenosti z březnové VR, kde při projednávání nyní staženého článku v JACS veřejnost vystupovala spíše jako fanoušci na fotbalovém zápase (včetně transparentů), viz přepis zvukového záznamu (https://files.upol.cz/sites%2Fpub%2FpubDAO%2FPrepis%20zvukoveho%20zaznamu_bod%201_VR%20PrF%20UP%202013.3.19.pdf) mi navržené opatření přišlo zcela rozumné. Ve své prezentaci jsem pak diskutoval výsledky prezentované ve článku v [Nat. Comm. 2016] a data získaná od korespondenčního autora, včetně materiálu, který korespondenční autor zaslal den před jednáním VR členům VR [Zbořil 2019]. To, že některé výsledky v tomto materiálu byly naměřeny lidmi mimo původní autorský tým [Nat. Comm. 2016] nepovažuji za automatickou vstupenku na uzavřené jednání VR, kde mají své výsledky diskutovat autoři článku [Nat. Comm. 2016].

Reference:

[Nat. Comm. 2016]

J. Tuček, Z. Sofer, D. Bouša, M. Pumera, K. Holá, A. Malá, K. Poláková, M. Havrdová, K. Čépe, O. Tomnec, and R. Zbořil, „*Air-stable superparamagnetic metal nanoparticles entrapped in graphene oxide matrix*“. *Nature Communications* 7:12879—DOI: 10.1038/ncomms12879 (2016).

[Procházka et al. 2011]

R. Procházka, P. Tuček, J. Tuček, J. Marek, M. Mashlan, and J. Pechoušek, „*Statistical analysis and digital processing of the Mössbauer spectra*“. *Meas. Sci. Technol.* **21**, 025107 (2010).

[Zbořil 2019]

R. Zbořil, „*Komentáře ke zpochybnění výsledků v práci Tuček et al. Nature Comm. 2016.*“ Materiál rozeslaný členům VR PřF UP 10. 12. 2019.

Příloha: zmiňované e-maily

----- Původní zpráva -----

Předmět: dnesni jednani

Datum: 2020-01-07 20:34

Odesílatel: opatrný <opatrný@optics.upol.cz>

Adresát: Miller Jaroslav <jaroslav.miller@upol.cz>, Langer Jiri <jiri.langer@upol.cz>

Vážený pane rektore,

na Vaše přání jsem se dnes zúčastnil diskuse se signatáři podání na mou osobu k prošetření Etickou komisí. Činil jsem tak v dobré vůli v době své dovolené. Setkání se konalo od 13 hod. ve velké zasedací místnosti RUP pod záštitou předsedy AS doc. Langerera, kterému velmi děkuji za jeho čas i ochotu to moderovat. Ze strany signatářů se jednání zúčastnily 4 osoby (dr. Jančík, Mgr. Belza, dr. Filip a dr. Kment) plus docent Berka, který přišel zastoupit dr. Malinu (ten se omluvil z důvodu narození potomka, k čemuž mu blahopřeji). Z ostatních 13 signatářů si nikdo čas neudělal - byť jsme po skončení někdy po třetí hodině před RUP potkali přicházejícího prof. Trávníčka (prý o tom nevěděl).

Názorové rozdíly vnímám v tom, že zatímco já jsem přesvědčen, že obrázek publikovaný v diskutovaném článku v Nature Communications nemohl vzniknout jinak, než nestandardní manipulací s daty, což považuji za zcela neakceptovatelné, kolegové mají za to, že já porušuji etický kodex tím, že o tom píšu. Snažil jsem se pochopit, proč jsem obviňován z bossingu a stalkingu, ale stále tomu nerozumím. Dozvěděl jsem se, že prý porušuji článek o diskriminaci ("Zaměstnanec a student UP se zdrží jakéhokoli jednání, které by mohlo být považováno za diskriminaci jakékoli skupiny osob či za sexuální obtěžování...") tím, že se věnuji pouze danému článku v Nature Communications a nikoliv jiným pochybením z jiných pracovišť. Abych tedy nediskriminoval, měl bych se zřejmě podle kolegů zaměřit i na článek Procházka a kol. Meas. Sci. Technol. 21 (2010) 025107, který obsahuje popis filtrační metody, přičemž nikdo z autorů (včetně autorů z Katedry experimentální fyziky) zřejmě momentálně nemá software, který byl na základě tohoto článku vyvinut. Nevím, zda na to budu mít kapacity, ale pokud byste uznal, že je to nutné v zájmu nediskriminace (chápal jsem tento pojem poněkud jinak), mohu se pustit i do této věci (být letným pohledem nevidím, že by takovýto software byl ve článku inzerován, takže zde zatím nevidím žádné etické pochybení).

Jinak jsem samozřejmě nadále k dispozici podrobně vysvětlit veškeré své výpočty a argumenty, které mne vedou k přesvědčení o manipulaci s daty ve článku Nature Comm. - a to jak Vám, prorektorům, jednotlivým signatářům (být jsem poněkud rozčarován, že si jich jen tak málo udělalo čas), tak i případně členům Etické komise. Kolegům, kteří si čas na diskusi našli, jsem za to vděčný - byť se názorově lišíme. Zejména jsem ale vděčný doc. Langerovi za korektní vedení tohoto setkání.

S pozdravem a přáním pevného zdraví v novém roce

Tomáš Opatrný

Příloha: maily Dr. Navaříkovi

----- Původní zpráva -----

Předmět: Re: dotaz

Datum: 2019-11-17 07:43

Odesílatel: opatrný <opatrný@optics.upol.cz>

Adresát: Navarik Jakub <jakub.navarik@upol.cz>

Vážený pane kolego,

samozřejmě se do děkana pustím, pokud se dopouští něčeho nepřijatelného. Proto Vás ale prosím o konkrétní podklady. Vaším podnětem se chci na AS se vší vážností zabývat. Zatím od Vás mám pouze všeobecné stížnosti a Vaše názory ("...tímto mne - dle mého názoru - veřejně označuje za podvodníka, který přišel obelhat senát" atd.), ale potřeboval bych konkrétní materiál. S tím se budou moci všichni zúčastnění včas seznámit, udělat si vlastní názor a případně se doptat na podrobnosti. Vyhneme se tak zbytečným nedorozuměním, kdy pak dodatečně bude někdo argumentovat, co na senátu zaznělo či nezaznělo a co jste vlastně chtěl říct.

O ten obrázek s rezidui bych Vás ale tak jako tak chtěl poprosit. Otevřel jste ten problém na FB a já bych na toho "dobrého sluhu a zlého pána" docela rád zareagoval.

S pozdravem

Tomáš Opatrný

----- Původní zpráva -----

Předmět: senat

Datum: 2019-11-15 13:31

Odesílatel: opatrný <opatrný@optics.upol.cz>

Adresát: Navarik Jakub <jakub.navarik@upol.cz>

Vážený pane kolego,

dovoluji si připomenout, že 4.12. bude fakultní senát, a s ohledem na jednací řád, pokud budete chtít s něčím vystoupit (dal bych Vám prostor cca 5 minut v bodu Různé), prosím o podkladové materiály do úterý 19.11. Může se to týkat vysvětlení Vaší prezentace, případně Vašich výtek vůči panu děkanovi (pokud se nepletu, chtěl jste něco v tomto smyslu přes senát řešit), či pokud uznáte za vhodné něco jiného. Vezměte ale prosím v potaz, že materiály budou zveřejněny na senátních stránkách.

S pozdravem

Tomáš Opatrný